

Türkiye Türkçesi Ağızlarında Karakter Adlarının Tematik Tasnifi: Ne Olumlu Ne Olumsuz Anlama Sahip Olanlar

Fatma KOÇ¹

Öz

Belirli bir kategoriye ait olan sözcüklerin tamamı o dildeki söz varlığını ifade eder. Yöreden yöreye göre değişen söyleyiş farklılıkları sadece ses ve şekilde değil aynı zamanda söz varlığında da kendini göstermektedir. Türkiye Türkçesi ağzlarının incelenmesi sonucunda ortaya konulan çalışmalar neticesinde dile ait olan veriler içerisinde söz varlığının boyutu ve kapsamı da veri olarak elde edilir. Ağızlarda yaşayan birçok sözcüğün standart dile geçtiği görülmektedir. Sözcük çeşitliliği açısından zengin bir kaynak olan Türkiye Türkçesi ağzları, bu kapsamda söz varlığının boyutunun genişlemesini sağlamaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde ağız çalışmalarının yapılmasının önemi birçok bakımdan ortaya çıkmaktadır. Ad verme ve tanımlama eylemleri, toplumun kültürel birikimini yansıtır. Bunun sonucu olarak insanlar; karakter, huy, mizaç özelliklerini tanımlarken içinde bulunduğu toplumun maddi ve manevi atmosferini de sözcüklere aktarırlar. İnsanların herhangi bir özelliğiyle bilinmesi ve bu özelliğin ifade edilmiş biçimi, karakter niteliklerini içeren adları ortaya çıkarmıştır. Bir karakter adı, birden fazla anlama sahip olmakla birlikte karakter adının içerdiği anlam olumlu, olumsuz, ne olumlu ne de olumsuz anlama sahip olabilmektedir. Söz konusu anlam değerindeki farklılık, aynı zamanda konuşulan yörenin ağızındaki kültür farklılığını yansıtmaktadır. Bu çalışmada *Derleme Sözlüğü*'nün taranmasıyla elde edilen karakter adları içerisinde yer alan ne olumlu ne olumsuz anlama sahip olan karakter adları incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Dilin Kapsamı, Türkiye Türkçesi Ağzları, Söz Varlığı, Ne Olumlu Ne Olumsuz Karakter Adları.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, fatma_koc_1991@hotmail.com, ORCID: [0000-0003-2736-5459](https://orcid.org/0000-0003-2736-5459).

Thematic Classification of Character Names in Turkey Turkish Dialects: Those With Neither Positive nor Negative Meanings

Abstract

All words belonging to a certain category express the vocabulary in that language. Differences in pronunciation from region to region manifest themselves not only in sound and form, but also in vocabulary. As a result of the studies carried out as a result of the examination of Turkey Turkish dialects, the size and scope of the vocabulary are also obtained as data within the data belonging to the language. It is seen that many words living in dialects have passed into the standard language. Turkey Turkish dialects, which are a rich source in terms of lexical diversity, enable the expansion of the vocabulary in this context. When evaluated from this perspective, the importance of doing dialect studies becomes evident in many aspects. Naming and defining acts reflect the cultural background of the society. As a result, people; While describing the characteristics of character, temperament and temperament, they also convey the material and spiritual atmosphere of the society in words. Peoples being known for any feature and the way this feature is expressed, character revealed the names containing their qualities. Although a character name has more than one meaning, the meaning contained in the character name can be positive, negative, neither positive nor negative. The difference in the meaning value in question also reflects the cultural difference in the dialect of the spoken region. In this study, character names that have neither positive nor negative meanings among the character names obtained by scanning the Compilation Dictionary will be examined.

Keywords: Scope of Language, Türkiye Turkish Dialects, Vocabulary, Neither Positive nor Negative Character Names.

Extended Abstract

As a result of the studies carried out as a result of the examination of the Turkish dialects of Turkey, the size and scope of the vocabulary are also obtained as data in the data belonging to the language. It is seen that many words living in dialects have passed into the standard language. Turkey Turkish dialects, which are a rich source in terms of word diversity, expand the size of the vocabulary in this context. From this point of view, the importance of oral studies emerges in many respects. The acts of naming and identifying reflect the cultural accumulation of the society. As a result of this, people; While defining the characteristics of character, temperament and temperament, they also transfer the material and spiritual atmosphere of the society they are in to words. The fact that people are known for any of their characteristics and the way in which this feature is expressed has revealed the need for their names to come into being, which include character qualities. Although a character name has more than one meaning, the meaning of the character name can have positive, negative, neither positive nor negative meanings. The difference in the meaning value in question also reflects the cultural difference in the dialect of the region spoken. In this study, character names that have

neither positive nor negative meanings will be examined. The aim of the study is to examine the character names, which have neither positive nor negative meanings in Turkish dialects according to the Compilation Dictionary, in terms of theme and structure. This study was carried out by identifying character names with positive meanings and was prepared as the third study among three studies. The character names identified in this study have neither positive nor negative meanings. For example, slow movement has a positive meaning in some cases and a negative meaning in others. Therefore, it was necessary to conduct a third study. The Compilation Dictionary, which is considered as a vocabulary treasure, was scanned and character names that had neither positive nor negative meanings were identified. The obtained character names were classified thematically and examined in terms of structure. The statistical information determined in the light of the data obtained is presented in the conclusion section. Character names that indicate mood; It includes the themes of having the intensity of emotion, having a lack of emotion, not having a sense of pity, being suspicious, being skeptical, being cheerful/cheerful, being thoughtful, whiny, being carefree, being harsh, being delusional, being sincere, being soft-hearted. Character names that indicate indulging in anything include the themes of being fond of a person, indulging in an action, feeling extreme closeness. In the Compilation Dictionary, 11 character names belonging to this title have been identified. Among these, the expression *livercanli* consists of more than one word. Character names that indicate inquisitiveness; It includes the themes of being curious, being curious about everything, and being curious about things that do not fall on you. In the Compilation Dictionary, it has been determined that there are 4 character names that indicate curiosity, and the expression *grassgrass* consists of more than one word. Character names that report mood; It includes the themes of being cheerful/cheerful, being lighthearted, being smiling, being depressed and boring, being crazy, being anxious, being suspicious and suspicious, being sensitive and sensitive, being tearful, being delusional, magnifying small events, humility, crying out of place. Character names that indicate unusualness; It includes the themes of being different from everyone, not being like anyone, behaving differently from everyone else, and being contradictory. In the Compilation Dictionary, 6 character names reporting anomaly were identified. Character names that indicate mood; It includes the themes of having the intensity of emotion, having a lack of emotion, not having a sense of pity, being suspicious, being skeptical, being cheerful/cheerful, being thoughtful, whiny, being carefree, being harsh, being delusional, being sincere, being soft-hearted. In the Compilation Dictionary, 45 character names reporting emotional states were identified. Character names that indicate indulging in anything include the themes of being fond of a person, indulging in an action, feeling extreme closeness. In the Compilation Dictionary, 11 character names belonging to this title have been identified. Among these, the expression *livercanli* consists of more than one word. Character names that indicate inquisitiveness; It includes the themes of being curious, being curious about everything, and being curious about things that do not fall

on you. In the Compilation Dictionary, it has been determined that there are 4 character names that indicate curiosity, and the expression grassgrass consists of more than one word. Character names that report mood; It includes the themes of being cheerful/cheerful, being lighthearted, being smiling, being depressed and boring, being crazy, being anxious, being suspicious and suspicious, being sensitive and sensitive, being tearful, being delusional, magnifying small events, humility, crying out of place. It has been seen that there are 51 mood-declaring character names in the Compilation Dictionary. Character names that indicate unusualness; It includes the themes of being different from everyone, not being like anyone, behaving differently from everyone else, and being contradictory. In the Compilation Dictionary, 6 character names reporting anomaly were identified. Character names that indicate slowness, heaviness, callousness; It has thematic appearances of moving slowly and slowly, callousness, acting loosely and lethargically, being sluggish, acting sluggishly, acting clumsily, being indifferent, not being able to do anything, being fond of comfort. It is seen that there are a total of 124 character names belonging to this title in the Compilation Dictionary. Turkey Turkish dialects, as well as being the source of many naming, also constitute a live data source of character naming. Especially in the language spoken by the people, we can understand which characteristics of people are mentioned and which situation their characters are shaped by, from the existing names. The character names existing in Turkey Turkish dialects reveal the richness of Turkish vocabulary and show the contribution of Turkey Turkish dialects to standard Turkish. The vocabulary of a language is a criterion in determining the richness of that language. The nomenclatures in the vocabulary, especially the nouns belonging to a certain theme, should also be evaluated within this richness. More than one expression can be used to indicate a character. This difference emerges in terms of voice, form and pronunciation. All the differences mentioned are available in Türkiye Turkish dialects, which are a rich data source.

Giriş

Dil, eylemlerin veya yapıp etmelerin içinde bulunduğu bir sistemdir. Bireyin toplum ve kültür bağlamındaki tutumları dil unsurunu da etkiler. Bahsedilen bu üç unsur dilden bağımsız olarak düşünülemez. İnsanların sergiledikleri tavırlar, onların diline yansır. Buna bağlı olarak her insanın kişiliği, hâli ve davranışı dil vasıtasıyla kendini belli eder.

Dolayısıyla insanın sosyal bir varlık olması ve her insanın ayrı bir karaktere sahip olması onun için iletişimi gerekli kılmıştır. İnsanın toplumsal bir canlı olmasının sonucu olarak kişiler arasındaki ilişkilerin ve diğer insanlarla kurulan etkileşimlerin temeli dil unsuruyla atılır. Bireydeki dil bilinci ne kadar gelişirse bireyin gerçekleştirdiği eylemler, doğru bir yönde ilerler. “Dil, insan merkezli bir mekanizma olduğu gibi insanların etkinliklerine bağlı olarak devam eden bir mekanizmadır. “Bu bakımdan on binlerce kelime ve şekilden kurulmuş olan dil, yapısının ve görevlerinin ayrıntılarına doğru inildikçe, insan, toplum ve millet varlığına hükmeden çok yönlü ve anlamlı bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır” (Korkmaz, 1995, s. 853).

Dilin bireyle olan ilişkisi değerlendirildiği zaman bireyin düşünce dünyası meselesi de ortaya çıkmaktadır. Düşüncelerin ifade ediliş biçimi bireyin âdeta giyindiği kıyafetin duruşu gibi bakış açısını ortaya koyar. “Düşüncenin ortaya konulmasına aracılık eden ve onu taşıyan dille özdeş olarak görülmesi, düşünce tarihinde önemli taraftar bulmuş ve bu konuda farklı düşünürler aynı noktada ortak bir fikir birliğine varmışlardır” (Gül ve Soysal, 2009, s. 67). Dolayısıyla dil bilincinin gelişmesi, maddî ve manevî değerlerin özümsemesiyle doğrudan ilgilidir. Ayrıca dili etkili ve doğru kullanmak da bu eylemle doğru orantılıdır.

“Dil, zaman ve mekân engellerini aşarak ruhlar arasında bir birlik kurar; insanlar arasında duygu ve düşünce ortaklığını gerçekleştirir” (Özkan, 2006, s. 38). Bu noktada dili doğru ve iyi kullanmak, toplum içerisinde birey hakkında olumlu izlenimlerin oluşmasını sağlayacaktır. Kimlik kazandırıcı ve şahsiyet bilincinin oluşmasını sağlayan dil, kişinin taşıdığı benliğe hizmet eder. “Bu bakımdan dil, insanın var olma koşuludur” (Uygur, 1996, s. 13). Kültür kavramının içine dil, gelenek ve görenekler, musiki, resim, mimari, aile, hukuk sistemleri, çalışma tarzı, üretim, tüketim, ulaşım ve inançlar girmektedir” (Kaplan, 1999, s. 22-24). Kültür unsurunun taşıyıcısı olan dil, birçok işleve sahiptir. Bu işlevlerden birisi de kültürü gelecek nesillere aktarmaktır.

“Bir milletin bütün tarihi boyunca edindiği kültürü, değer yargılarını ve hayat tecrübelerini sinesinde toplayan, onu koruyan ve yaşatan ‘kutsal bir hazine’ olan dil, sadece iletişim aracı olarak düşünülmemelidir. İletişim aracı olma niteliği yanında dilin hem birey ve hem de millet için daha önemli olan yönü kültürel kimliği belirleyici ve koruyucu olan yönüdür. Milletin iç dünyasını, ruhunu yansıtan dil, kişilerin mensubiyetlerinin, milletlerine olan bağlılıklarının da belirleyicisidir” (Üstüner, 2003, s. 2).

Bir millete mensup insanların edindikleri birçok alışkanlık, sahip oldukları değer yargılar, gelenek, görenek, inanç sistemleri vb. birçok değer kültürün içerisinde yer alan parçalarıdır. “Dilin, iletişim kavramıyla birlikte düşünülmesiyle kültür kavramı da öne çıkmaktadır” (Kramsch, 1998, s. 3). Tüm değerlerin harmanlanmış şekli, kültürün içerisinde var olur ve dil vasıtasıyla gelecek nesillere aktarılır. “Dil, insanlarla iletişimi sağlayan, bir ulusu ulus yapan değerleri geçmişten geleceğe taşıyan, bir ulusu ayakta tutan ve o ulusun varlığını devam ettiren en önemli sosyal unsurdur” (Türk ve Koç, 2021, s. 21).

Kişilerin toplum içindeki davranış kalıpları diğer insanlar için kişilik belirleyici fonksiyonları da ortaya koymaktadır. Schmidt (1969, s. 67) davranış ve dil ilişkisini şu şekilde ifade eder: “mantıklı sosyal davranış ile anlamlı dilsel davranış, ancak bir davranış gramerinin geçerli kurallarına göre sosyal norm haline gelmiş davranış kalıplarının, bireysel olarak ve durumlara uygun şekilde yerine getirilmesiyle mümkündür.”

İnsanların yaşamları boyunca gerçekleştirdikleri eylemlerin bir ifadesi ve tanımı vardır. Söz konusu eylemler, insanların tavır biçimlerini ortaya koyar ve bu durum temel alınarak karakter adlandırmaları meydana gelir. Bir kişinin karakter tanımını yapabilmek için onu belirli bir şekilde adlandırmak gerekir.

Dilin bütün konu alanlarındaki bağlantısı, insanların ad verme eylemlerine de yansımaktadır. “Dil birimlerin göstergesi değerlerini ve değerdeki değişiklikleri izleyen dil bilgisi koludur” (Karaağaç, 2012, s. 538). Bir yerde ikâmet eden insan toplulukları, birbirini tanımlarken birçok ölçütü göz önünde bulundurur. Her insanın tabiatı ve davranışları birbirinden farklılık gösterir. Davranış noktasında görülen bu farklılıklar dile de yansımakta ve özellikle konuşma dilinde kendini belirgin bir şekilde göstermektedir. İnsanların karakter tanımı, konuşma dili içerisinde her yörede farklı bir şekilde yapılabilir. Bu noktada ağız özellikleri devreye girer ve ağız çalışmalarında elde edilen veriler söz varlığı hususunda bizlere daha aydınlatıcı bilgiler sunar. Bir millete ait veriler o milletin yine söz varlığında hayat bulmaktadır.

Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığına katkısı göz ardı edilemeyeceği gibi Türk dilinin söz varlığını zenginleştirici bir işleve sahip olduğu da dikkate alınmalıdır. Korkmaz (2007, s. 107), bu konudaki düşüncesini şu şekilde dile getirmektedir: “Anadolu ve Rumeli ağızlarının, söz varlığındaki koruyuculuk ve zenginlik açısından yazı diline oranla çok ileri bir seviyede olduğunu belirtir.” Ağızların canlı bir veri kaynağı olması, geçmiş ve gelecek arasındaki farklılıkları da görme imkânı sunar. Bu konuda art ve eş zamanlı yapılan çalışmaların önemi yerini korumaktadır. Veri kaynağını, sadece ses ve şekil anlamında değerlendirmenin doğru bir tutum olmayacağı gibi ağızların söz varlığına dair büyük bir zenginlik içermesi de göz önünde bulundurulmalıdır. “Canlı konuşma dilleri olan ağızlar, anadilin bütün varyantlarını içinde barındırmalarıyla ayrı bir değer taşırlar” (Akar, 2016, s. 170). Bir sözcük; anlam açısından değerlendirildiğinde olumlu, olumsuz ya da ne olumlu ne de olumsuz bir içeriğe

sahip olduğu görülür. Kişinin sözcüğe bakışında ise zihninde uyandırdığı izlenim bu içeriğin niteliğine göre değişiklik göstermektedir. Herhangi bir sözcük, kullanıldığı bağlam itibarıyla belirli bir nitelik yüklenir. Bununla birlikte sözcüğün kullanıldığı bağlam ve konuşucusu tarafından yüklenen nitelik sözcüğün içeriği bakımından bir değer taşır.

Söz varlığı içerisinde birçok temaya ait olan sözcük, o dile ait olan birçok özelliği yansıtmaktadır. “Söz varlığı (İng. Vocabulary; Alm. Wortshatz, Wortbestand; Fr. Vocabulaire) Bir dilde bulunan yerli ve yabancı bütün sözcüklerin oluşturduğu bütünlük.” (Hengirmen, 1999, s. 342).

Toplum, toplumun değerleri, gelenek, görenek, kural, bakış açısı vb. birçok unsur söz varlığı içerisinde yer almaktadır. “Söz varlığı dili kullanan toplumun kültürünü, düşünce yapısını, dünya görüşünü yansıtan en önemli araçtır” (Şahin, 2006, s. 124).

“Kelime, ağızımızdan çıkan ses kompleksinin zihnimizde kavrama ait mana ile birleşmesinden meydana gelen bir işaret, bir semboldür” (Üçok, 1947, s. 5). Bir toplumun konuştuğu dile ait olan söz varlığı, o toplumun kültürel manzarasını çizer. Bunlar içerisinde deyimler, atasözleri, kavramlar, terimler vb. birçok kalıp söz de yer almaktadır. Türkiye Türkçesi ağızlarında kullanılan sözcükler, o ağıza mensup olan yörenin kültürünü yansıtmaktadır. Bu nedenle *Derleme Sözlüğü*'nde yer alan sözcüklerin toplamı, esasında bir kültür dünyasının birikimini oluşturmaktadır. Aynı temayı içeren bir adlandırma farklı yörelerde farklı şekillerde ifade edilebilmektedir. “Sözcüğün içerisindeki anlam kullanıldığı konuma göre değişir” (Koç, 2023, s. 98). Halk ağzında oluşturulan adlandırmalar, içerik olarak tipik bir özellik gösterir. Söz varlığı içerisinde farklı ifadelerin yer alması ise dilin zenginliğini göstermede bir ölçüttür. “Bir başka deyişle dildeki kelime kadrosunu ustaca kullanarak değişik yapılarda değişik anlatım yollarını ortaya çıkararak dilin yapı ve anlam zenginliğine katkıda bulunurlar.

Çalışmanın amacı, *Derleme Sözlüğü*'ne göre Türkiye Türkçesi ağızlarında yer alan ne olumlu ne olumsuz anlama sahip olan karakter adlarının tema bakımından incelemektir. Bu çalışmada tespit edilen karakter adları ne olumlu ne de olumsuz anlama sahiptir. Örnek olarak bakıldığında *yavaş hareket etme* bazı durumlarda olumlu bazı durumlarda olumsuz bir anlam taşır. Kelime hazinesi olarak addedilen *Derleme Sözlüğü* taranmış ve ne olumlu ne de olumsuz anlama sahip olan karakter adları tespit edilmiştir. *Derleme Sözlüğü*, inceleme bölümünde DS biçiminde kısaltılarak verilmiştir. Elde edilen karakter adları tematik açıdan sınıflandırılmış ve incelenmiştir. Ulaşılan veriler ışığında belirlenen istatistik bilgileri sonuç bölümünde sunulmuştur.

1. Duygu Durumu Bildirenler

Duygu durumu bildiren karakter adları; duygu yoğunluğuna sahip olma, duygu yoksunluğuna sahip olma, acıma duygusunun olmaması, kuşkulu olma, şüpheli olma, neşeli/şen olma, düşünceli olma, mızızlık, kaygısız olma, sert

olma, kuruntulu olma, içten olma, yufka yürekli olma temalarını içermektedir. Derleme Sözlüğü'nde 45 adet duygu durumu bildiren karakter adı tespit edilmiştir. Bu başlık altında incelenen karakter adları şunlardır:

ahlı: 1. Duygulu, içli kimse. (DS, 132), anlagan: Duygulu. (DS, 274), badak (III): 2. Duygusuz, vurdumduymaz. (DS, 461), bağrıbutün (II): 1. Merhametsiz (kimse). 2. Acıya, kedere dayanıklı geniş yürekli (kimse). (DS, 485), cimbıldak (I): Acıma hissi olmayan. (DS, 968), duysal: Duygulu, içli (kimse). (DS, 1615), gatirehim: Acıma duygusu olmayan, merhametsiz (kimse). (DS, 1936), gönük (III): Çok duygulu (kimse). (DS, 2155), hayta: 4. Duygusuz (kimse için). (DS, 2321), hıntın: İçli, duygulu. (DS, 2366), hiz (I): 1. Ürkek, duygulu. 2. Anlayışlı. (DS, 2389), içeñü: İçli, duygulu, alingan. (DS, 2505), iyilcik: İçli, kolay duygulanan (kimse). (DS, 2575), kansız: 1. Acıma duygusu olmayan. 2. Korkak. (DS, 2628), katava: 1. Kaba, duygusuz. 2. İnatçı. (DS, 2683), keş (V): 1. İnatçı. 3. Vurdumduymaz, duygusuz. (DS, 2771), köyreyh (II): Çabuk ağlayan, acıya dayanamayan, çabuk duygulanan. (DS, 2985), kuşkulu: 1. Kuşkuda olan, düşünceli. 2. Şüpheli. (DS, 3017), kuşkuşlu: Kuşkulu, işkilli. (DS, 3017), küşümlü: İşkilli, kuşkulu (kimse). (DS, 3053), lebut: Duygusuz. (DS, 3070), lelik: Çok ağlayan kimse. (DS, 3072), maf: Duygusuz, aptal. (DS, 3103), mazak (II): Şakacı, neşeli (kimse). (DS, 3144), melemez (I): 1. Beceriksiz, tembel. 2. Utangaç. 3. Taş yürekli, acımasız. (DS, 3156), mingılı düşük: Neşesiz, düşünceli kimse. (DS, 3186), mıngıraz: Mızımız. (DS, 3186), minkil: Neşesiz, kendini bırakmış (kimse). (DS, 3186), mırığı eğri: Neşesiz, asık yüzlü. (DS, 3187), mıtmit: 1. Mızımız. 3. Kaygısızca dolaşan, yavaş iş gören (kimse). (DS, 3194), ölgün (I): 1. Acıma duygusu olan, yufka yürekli. (DS, 3334), panis (I): 3. Cimri. 4. Acıma duygusundan yoksun (kimse). (DS, 3393), pekin: Acımasız, sert (kimse). (DS, 3423), perunlu: Kuruntulu, işkilli. (DS, 3434), pesent: Acımasız, ters (kimse). (DS, 3436), sangu: Anlayışsız, duygusuz. (DS, 3539), sargın (I): 1. Candan, içten, yürekten. (DS, 3545), sezgili: Anlayışlı, duygulu, içli. (DS, 3601), sezik: Duygusuz, gamsız. (DS, 3602), sürsüz: İnsanlık yanı olmayan, duygusuz. (DS, 3724), yeğın (I): İyi, uslu. 3. İyiliği, yardımı seven. 8. Acımasız. (DS, 4226), yeyen: Acımasız, kıyıcı. (DS, 4263), yüreği yufka: Başkasının acısına, üzüntüsüne dayanamayan, acımalı. (DS, 4334), yüreği ziz: Acımalı, yufka yürekli. (DS, 4334), zonkur: Duygusuz. (DS, 4396)

2. Herhangi Bir Şeye Düşkünlük Bildirenler

Herhangi bir şeye düşkünlük bildiren karakter adları, bir kişiye düşkün olma, bir eyleme düşkün olma, aşırı yakınlık hissetme temalarını içermektedir. Derleme Sözlüğü'nde bu başlığa ait 11 adet karakter adı tespit edilmiştir. Bu başlık altında incelenen karakter adları şunlardır:

ablacı: Ablasını çok seven. (DS, 23), ciğercanlı: Akrabasına düşkün olan. (DS, 962), çalışıklı (I): İbadete düşkün. (DS, 1056), çapıtçı: Giyim eşyasına düşkün. (DS, 1076), gurtlu: 1. Kıskanç. 2. Eğlenceye düşkün. (DS, 2201), kavımsak: 2. Akraba ve yakınlarına düşkün kimse. (DS, 2690), kurtlu: 1. Kıskanç. 2. Kurnaz. 3. Bir şeye düşkün, tutkulu. 4. Güldüren, neşeli. (DS, 3011), meğirsek: Yavrusuna çok düşkün

insan ya da hayvan. (DS, 3151), mihirse: Çocuğuna çok düşkün (kimse). (DS, 3198), müftele: Bir şeye düşkün, tutkun. (DS, 3229), yangın (I): 2. Bağlı, düşkün, candan seven. (DS, 4167)

3. Meraklılık Bildirenler

Meraklılık bildiren karakter adları; *meraklı olma, her şeyi merak etme, üstüne düşmeyen işlere merak salma* temalarını içermektedir. *Derleme Sözlüğü* içerisinde 4 adet meraklılık bildiren karakter adı olduğu tespit edilmiştir. Bu başlık altında incelenen karakter adları şunlardır:

com (I): Her işe meraklı olan. (DS, 996), çimçimci: Meraklı (kimse). (DS, 1222), eşpek: 2. Meraklı. (DS, 1795), ımrıgaz: 1. Seyretmekten hoşlanan, meraklı. 2. Kendini ilgilendirmedeği hâlde bilgiçlik taslayan. (DS, 2476)

4. Ruh Hâli Bildirenler

Ruh hâli bildiren karakter adları; *şen/neşeli olma, gamsız olma, güler yüzlü olma, keyifsiz ve sıkıcı olma, delidolu olma, kaygılı olma, kuşkulu ve şüpheli olma, duyarlı ve hassas olma, ağlamaklı olma, kuruntulu olma, küçük olayları büyütme, alçakgönüllülük, yerli yersiz ağlama* temalarını içermektedir. *Derleme Sözlüğü* içerisinde 51 adet ruh hâli bildiren karakter adı olduğu görülmüştür. Bu başlık altında incelenen karakter adları şunlardır:

alakeyf: Çakırkeyf, neşeli, az sarhoş. (DS, 190), cebeli (II): Şen (kimse). (DS, 872), cıddav: Gamsız, şen kadın. (DS, 896), cızlak (IV): Yerli yersiz ağlayan. (DS, 951), civgin (II): Neşeli, canlı. (DS, 989), civir civir: 1. Güler yüzlü. (DS, 989), coh (I): Gamsız, şen. (DS, 995), cönk (II): 2. Şakacı, güler yüzlü (kimse). (DS, 1007), cönklü: Neşeli. (DS, 1007), çingıştaklı: Neşeli (kimse). (DS, 1182), çohçohlu: Şen, neşeli ve eğlenceyi seven (kimse). (DS, 1258), eşbah: Şen, neşeli. (DS, 1788), evinsiz: Neşesiz, keyifsiz, canı sıkılan. (DS, 1808), ezgili: Hâlden her zaman yakınan (kimse). (DS, 1829), fineyerli: Her zaman üzüntülü, kederli olan (kimse). (DS, 1866), gıcık (II): 1. Çok kıpırdayan, yerinde duramayan (kimse). 2. Çok gülen (kimse). (DS, 2071), goçak: 1. Cesur, yiğit. 2. Çalışkan, becerikli. 3. Şen, şakrak. (DS, 2090), gofulak (I): Derbeder, dünyayı takmayan, serbest. (DS, 2093), goydar: Delidolu (adam). (DS, 2111), gönç (II): 1. Şen, neşeli. 2. Gamsız, kedersiz. 3. Yiğit. (DS, 2152), gönü: Olgun. (DS, 2155), gönü alçak: Alçak gönüllü, kurumsuz. (DS, 2155), güleğen: Sevimli, güler yüzlü, çok gülen (kimse). (DS, 2218), gürelek (II): 1. Atılğan, mert. 2. Neşeli. (DS, 2236), hamas kargası: Sürekli düşünceli ve üzgün görünen. (DS, 2264), husalı: Kaygılı. (DS, 2445), hülhülü (II): Kuruntulu. (DS, 2449), ımsık: 2. Gamsız, kaygısız. 4. Sır saklayan. (DS, 2477), ıvgalı: 1. Kaygılı, işkilli. (DS, 2499), kaynak (I): 2. Eğlendirici, neşeli kimse. (DS, 2705), kefcil: Eğlenmeyi seven, yaşamayı bilen. (DS, 2719), muğallip: Neşeci, şakacı, taklitçi. (DS, 3217), naşal (I): 1. Güler yüzlü, neşeli (kimse). 2. Dikkafalı, ters (kimse). 3. Kavgacı (kimse). 5. Terbiyesiz, arsız, utanmaz. (DS, 3241-3242), netrek (II): Komik, neşeli. (DS, 3249), panak (I): Üzgün, sıkılğan, sessiz. (DS, 3391), pişkilli: Kuşkulu, kaygılı. (DS, 3465), sezek (I): Tez sezen, tez duyan, duyarlı. (DS, 3601), sıdak (III): Yerli

yersiz ağlayan, sulu gözlü. (DS, 3603), sınıksa: Üzgün, sessiz, içe dönük kimse. (DS, 3614), sızık: Çok ağlayan, sızlanan kimse. (DS, 3630), sidikli göz: Yerli yersiz ağlayan, sulu gözlü. (DS, 3631), şakırdak (III): Şen, geveze. (DS, 3738), şatdakçı: Şakacı, güler yüzlü. (DS, 3754), şıtlı: Güleryüzlü. (DS, 3775), tıkgoz: 3. Kuruntulu. (DS, 3912), tomaz: 4. Şen, şakacı, güldürücü. (DS, 3957), tülek (I): 1. Kumaz, açık göz, düzensiz. 3. Alınan, kuşku. 4. Korkak. (DS, 4008-4009), uçurumlu: Kuruntulu, küçük olayları korkuyla büyüten. (DS, 4025), üyünük: Durgun, suskun. (DS, 4086), virtli: 1. Titiz. 2. Kuşkucu. (DS, 4108), yalpak (VI): Güler yüzlü, şen, sevimli. (DS, 4151)

5. Sıra dışılık Bildirenler

Sıra dışılık bildiren karakter adları; *herkesten farklı olan, hiç kimseye benzememe, herkesten ayrı davranan, aykırı olma* temalarını içermektedir. *Derleme Sözlüğü* içerisinde 6 adet sıra dışılık bildiren karakter adı tespit edilmiştir. Bu başlık altında incelenen karakter adları şunlardır:

ayrık: 1. Başka, bambaşka, ayrı, apayrı, kimseye benzemeyen, hiçbir şeye benzemeyen, acayip. (DS, 430), elden ayrık: Kimseye benzemeyen. (DS, 1708), elsiz: 2. Herkesten ayrı iş gören. (DS, 1728), göreneyh: Davranışları başkalarına benzemeyen, acayip (kimse). (DS, 2159), karaboğaz (III): 3. Fikir ve düşünüşü başkalarına aykırı olan, aksi. 4. İkiyüzlü, arabozucu. (DS, 2639), oyanta: 1. Başkalarına uymayan insan ya da hayvan. (DS, 3302)

6. Yavaşlık, Ağırılık Bildirenler

Yavaşlık, ağırılık, vurdumduymazlık bildiren karakter adları; *yavaş ve ağır hareket etme, vurdumduymazlık, gevşek ve uyuşuk davranma, miskin olma, sünepe davranma, hantal hareket etme, aldırışsız olma, elinden iş gelmeyen, rahatına düşkün olma* tematik görünümüne sahiptir. *Derleme Sözlüğü* içerisinde bu başlığa ait toplam 124 adet karakter adının yer aldığı görülmektedir. Bu başlık altında incelenen karakter adları şunlardır:

alğayuk: Vurdumduymaz, ağırkanlı. (DS, 215), ayavaya: Aptal, vurdumduymaz. (DS, 409), baymaşık: Gevşek, uyuşuk, ağır. (DS, 583), belengez: Düşüncesiz, tasasız, hiçbir şey düşünmeyen. (DS, 613), bezbaş: İlgisiz, bir şeye aldırış etmeyen, lâkayt. (DS, 649), buruk (V): Ağırkanlı, işi ağır yapan, beceriksiz. (DS, 802), cecime: Uyuşuk, elinden bir iş gelmeyen, miskin. (DS, 873), çort (II): Kaba, görgüsüz, uyuşuk. (DS, 1273), çöçün: 3. Sünepe, miskin (kimse). (DS, 1276), çölepe: Sünepe, pejmürde. (DS, 1283), çölpe: 1. Saçma sapan konuşan. 2. Miskin, uyuşuk, beceriksiz. (DS, 1283), çönepe: Beceriksiz, uyuşuk. (DS, 1288), çöyneşik: Uyuşuk. (DS, 1299), dalp: Ağır davranan, ağırkanlı. (DS, 1347), dandilik (II): Yavaş çalışan kimse. (DS, 1358), deblek (II): 1. Uyuşuk, sünepe. (DS, 1395), dehmen (I): Sersem, budala, beceriksiz, uyuşuk. (DS, 1406), dingi: Sünepe, tembel. (DS, 1463), dıram: Uyuşuk (kimse). (DS, 1467), dırtlı: 2. Miskin, mızımız. (DS, 1472), donuşuh: Uyuşuk (kimse). (DS, 1562), eğesi ağır: Hantal, ağır hareketli. (DS, 1677), emsiz: 1. Beceriksiz. 2. Dertsiz, kedersiz, vurdumduymaz, savsak. (DS, 1741), enez (I): 2.

Hantal, vurdumduymaz. (DS, 1751), enim zekim: Hiç acele etmeden, yavaş yavaş iş yapan. (DS, 1758), fartal: İyi ve kötü hiçbir söze aldırış etmeyen (kimse). (DS, 1837), gamalak (III): 1. Tembel, uyuşuk, yorgun (kimse). 2. Yılgın, korkak. (DS, 1905), gemeş (II): İradesiz, yavaş kanlı (kimse). (DS, 1986), gözü yassı: Miskin (kimse). (DS, 2184), gursahsız: Kendine söylenen kötü sözlere aldırmayan. (DS, 2200), halaşa (I): 1. Haşarı, edepsiz. 2. Uyuşuk, kuvvetsiz. 3. Söz getirip götür. (DS, 2257), hambalat (II): Beceriksiz, miskin. (DS, 2265), harum (I): Kaygısız adam. (DS, 2297), havarı (I): 1. Her şeyi hoş gören, aldırmayan (kimse). (DS, 2309), him him (I): 1. İçinden pazarlıklı (kimse). 2. Miskin, uyuşuk (kimse). (DS, 2361), hırışman: Miskin, uyuşuk. (DS, 2370), hottuk (II): Kaba ve ağırca (kimse). (DS, 2420), hösbek: Uyuşuk, miskin (kimse). (DS, 2436), humbul: Budala, miskin. (DS, 2443), ıdı: Miskin, himbil. (DS, 2456), ıkış: 1. Ağırca, vurdumduymaz. (DS, 2464), ıncık (I): 1. Somurtkan, aksi (kimse). 2. İnatçı (kimse). 3. Mızız, miskin. 4. Güç beğenen, titiz. 5. Her şeyi inceden inceye hesap eden, kuruntulu. (DS, 2478), ızoz: Kılıksız, uyuşuk, sünepe. (DS, 2500), ineze (II): 2. Arabozucu. 3. Anlayışsız, ağır hareketli (kimse). (DS, 2542-2543), irisgin: 2. Miskin. (DS, 2552), kamalak (IV): Korkak, şaşkın, uyuşuk. (DS, 2613), kamaşık (II): Beceriksiz, tembel, uyuşuk. (DS, 2614), kamsız: Ağır, uyuşuk kimse. (DS, 2617), kanare (IV): Miskin, kendine bakamayan, kirli. (DS, 2619), kankurutan: Az konuşarak çevresindekileri üzen, vurdumduymaz. (DS, 2626), kapsalak (I): 2. Vurdumduymaz, gamsız. (DS, 2637), karnapa (II): Ağırca, vurdumduymaz. (DS, 2667), kartos: Tembel, uyuşuk. (DS, 2672), kelpenti (I): Miskin, uyuşuk. (DS, 2736), kerese: Uyuşuk, pısrık. (DS, 2754), keş (V): 1. İnatçı. 3. Vurdumduymaz, duygusuz. (DS, 2771), kıyna: Yavaş, düzenli, sakin. (DS, 2859), kızarcı: Oyunbozan, mızıkçı. (DS, 2863), küllüm: Miskin, dağınık, pasaklı. (DS, 3032), lalaş, lâlaş: 1. Ağırca, uyuşuk (kimse). (DS, 3062), leşke: Tembel, davranışları ağır olan. (DS, 3075), loluş: Vurdumduymaz. (DS, 3086), longur (I): Elinden iş gelmeyen, beceriksiz, ağır davranışlı (kimse). (DS, 3087), loş (IV): 1. Tembel, işe yaramaz, davranışları ağır olan (kimse). (DS, 3089), lökeş: Davranışları ağır, durgun (kimse). (DS, 3091), lölleş: 1. Ağır davranışlı, uyuşuk (kimse). (DS, 3092), maççalı: 2. Uyuşuk, terbiyesiz. 3. Haylaz. 5. Suratsız. (DS, 3100), malmaş: 2. Kılıksız ve uyuşuk, sünepe. (DS, 3114), melefe (II): Uyuşuk ve kılıksız, sünepe. (DS, 3155), meleme: 2. Ağırca, rahatına düşkün. (DS, 3156), micirik (I): 1. Beceriksiz, sünepe. 3. Kavgacı. (DS, 3178), mısmıs: 1. Sessiz, utangaç. 2. Uyuşuk ve kılıksız. (DS, 3193), mitmit: 1. Mızız. 3. Kaygısızca dolaşan, yavaş iş gören (kimse). (DS, 3194), miyıldak: Miyminti. (DS, 3195), miymışak: 1. Cimri. 2. Sessiz, uyuşuk. (DS, 3195), mızgır (II): 1. Çalışkan. 2. İnatçı. 3. Uyuşuk. (DS, 3195), mızıklı: Mızız, uyuşuk (kimse). (DS, 3196), mızırık: Yavaş yavaş iş yapan, uyuşuk. (DS, 3197), mısmıs: 2. Uyuşuk, sinsî. (DS, 3205), mızız: 1. Davranışları çok ağır olan, uyuşuk. (DS, 3207), mumul (I): Yavaş çalışan ve davranan kimse. (DS, 3220), omzu düşük: 1. Uyuşuk, sersem. (DS, 3282), övez (I): 1. Ağırca, uyuşuk (kimse). (DS, 3365), patana (I): Ağır iş gören. (DS, 3410), pepe (I): 1. Uyuşuk, sersem. (DS, 3428), peygamber öküzü: Vurdumduymaz, ahmak. (DS, 3439), pıspıs: Sünepe. (DS, 3449), pisdiyhli: Uyuşuk, pis. (DS, 3462), pösüne: Sünepe, pasaklı. (DS, 3483), salapır: Sünepe, kötü giyimli, perişan. (DS, 3524), salkansız: Alık, uyuşuk

(kimse). (DS, 3528), sanralı: Uyuşuk, ağırıcanlı kimse. (DS, 3540), sayanı (I): 1. Anlayışsız, vurdumduymaz. (DS, 3560), sehlik: Vurdumduymaz, aldırılmaz, aptal. (DS, 3569), selevir eskisi: Davranışlarında ağır, ağırıcanlı. (DS, 3578), sengi (I): Uyuşuk, sersem. (DS, 3584), sıtırısız (I): Uyuşuk, beceriksiz. (DS, 3622), siğlim (III): Davranışları ağır, beceriksiz. (DS, 3634), silim: 1. Uyuşuk. (DS, 3636), similik: 1. Uyuşuk, çekingen, ağır davranışlı kimse. 3. Sinsi. (DS, 3638), sinekli: Ağırıcanlı, tembel, uyuşuk (kimse). (DS, 3641), sinsin, şınsın: 2. Uyuşuk. (DS, 3646), sıvık (II): Uyuşuk. (DS, 3651), siyez (II): 2. Uyuşuk. (DS, 3653), siylim (I): Beceriksiz, sünepe. (DS, 3654), sölpük (I): 2. Uyuşuk, dalgın kimse. (DS, 3679), süksünü ergi: Uyuşuk. (DS, 3709), sümsük (I): 1. Aptal, miyminti, sünepe. 3. Sevimsiz, usandırıcı, yüzşüz. (DS, 3714), sünempe: Uyuşuk, sümsük, sünepe. (DS, 3716), şapçı (I): Vurdumduymaz. (DS, 3745), tıkı (I): Sapır, vurdumduymaz. (DS, 3912), tinpir: Şaşkın, uyuşuk. (DS, 3937), todan: Uyuşuk, hantal, uyuntu. (DS, 3945), uğuz: 2. Uyuşuk. (DS, 4033), uydum: Uyuşuk, şaşkın. (DS, 4050), uyvaşık: Uyuşuk, ağır davranışlı. (DS, 4054), vetsiz: 1. Yersiz konuşan, patavatsız. 2. Yaramaz, geveze. 3. Çok uyuşuk (kişi). (DS, 4099), yamalıklı: 2. Miskin, çapaçul, derbeder. (DS, 4155), yamşak (III): Uyuşuk, miskin. (DS, 4160), yamşalak: Sünepe. (DS, 4160), yassar: Pis, uyuşuk. (DS, 4197), yavu (I): 1. Yabanıl, insana sokulmayan (insan, hayvan). 2. Tembel, ağır davranışlı. (DS, 4209), zibit (I): Uyuşuk, düşkün. (DS, 4387), zivtli (II): Uyuşuk, aptal. (DS, 4392)

Sonuç

Bu çalışmada Derleme Sözlüğü'ne göre Türkiye Türkçesi ağızlarındaki ne olumlu ne de olumsuz anlama sahip olan karakter adları tematik bakımdan incelenmiştir. Tespit edilen karakter adları 1. Duygu Durumu Bildirenler, 2. Herhangi Bir Şeye Düşkünlük Bildirenler, 3. Meraklılık Bildirenler, 4. Ruh Hâli Bildirenler, 5. Sıra dışılık Bildirenler, 6. Yavaşlık, Ağırılık, Vurdumduymazlık Bildirenler olmak üzere 6 başlığa ayrılarak sınıflandırılmıştır. Kategorize edilen başlıkların tematik olarak belirlenmesinde ne olumlu ne de olumsuz bir anlamın yer alması dikkate alınmıştır. Bu başlıklarda toplam 241 adet sözcük sayısı incelenmiştir.

Ne olumlu ne olumsuz anlama sahip olan karakter adlarının tematik tasnifi ve sayısal dağılımı, Tablo-1'de gösterilmiştir.

Tablo-1

Tematik Tasnif	Sayısal Dağılım
1. Duygu Durumu Bildirenler	45
2. Herhangi Bir Şeye Düşkünlük Bildirenler	11
3. Meraklılık Bildirenler	4
4. Ruh Hâli Bildirenler	51

5. Sıra dışılık Bildirenler	6
6. Yavaşlık, Ağırılık Bildirenler	124
TOPLAM	241

Çalışmada toplam 241 adet ne olumlu ne olumsuz anlama sahip olan karakter adı tespit edilmiştir. Bunlar içerisinde en fazla sayı 124 olarak *Yavaşlık*, *Ağırılık*, *Vurdumduymazlık Bildirenler* başlığına, en az sayı ise 4 olarak *Meraklılık Bildirenler* başlığına ait olduğu görülmüştür.

İncelenen sözcüklere içerik olarak bakıldığında en fazla sayının *Yavaşlık*, *Ağırılık*, *Vurdumduymazlık Bildirenler* başlığında olduğu görülmüş olup bu başlıktaki ifade yerine göre olumlu yerine göre olumsuz bir anlam taşımaktadır. Bazı durumlarda yavaş ve vurdumduymaz bir tavır takınmak gerekirken bazı durumlarda ise hızlı hareket etmek gerekmektedir. Bu durum, kişinin karakter yapısı ile alakalı olmaktadır.

Bu tür karakter adlarının verilisinde kişinin bir işi yapmasındaki tutumu göz önüne alınmıştır. Yavaş ve ağır hareket eden insanlar için Türkiye Türkçesi ağızlarında birtakım kullanımlar ortaya çıkmıştır. *Yavaşlık*, *Ağırılık*, *Vurdumduymazlık Bildirenler* başlığında ise bu kullanımlar anlamlarıyla birlikte sunulmuştur.

Meraklılık Bildirenler başlığındaki karakter adlarının sayısı ile *Sıra dışılık Bildirenler* başlığındaki karakter adlarının sayısının birbirine yakın olduğu görülmüştür.

Ruh Hâli Bildirenler başlığına ait olan toplam 51 adet sözcük tespit edilmiştir. Herhangi bir sözcüğün ruh hâli bildirmesi sözcüğün anlamı noktasında ne olumlu ne de olumsuz bir içeriğe sahiptir. Bir insanın ruh yapısındaki durum, bu durumla ilgili sözcüğün niteliğini etkilemektedir. Üzüntülü bir ruh hâli için üzgün, mutlu bir ruh hâli için ise *sevinçli*, *neşeli* ifadeleri kullanılır. Bahsedilen bu sözcükler için Türkiye Türkçesi ağızlarında farklı kullanımlar görülebilmektedir. Dolayısıyla söz varlığında farklı kullanımların bulunması, Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığına sağladığı katkı belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Türkiye Türkçesi ağızları, birçok adlandırmanın kaynağı olduğu gibi karakter adlandırmalarının da canlı bir veri kaynağını oluşturmaktadır. Özellikle halkın konuştuğu dil içerisinde insanların hangi özelliklerle anıldığını ve karakterlerinin hangi duruma göre şekillendiğini var olan adlandırmalardan anlayabiliyoruz. Türkiye Türkçesi ağızlarında var olan karakter adları aynı zamanda Türkçenin söz varlığının zenginliğini ortaya koymakta olup ağızların standart Türkçeye katkısını göstermektedir.

Bir dildeki söz varlığı, o dilin zenginliğini belirlemede bir ölçüt niteliğindedir. Söz varlığının içerisinde yer alan adlandırmalar, özellikle de belirli

bir temaya ait olan adlandırmalar da bu zenginlik içerisinde değerlendirilmelidir. Bir karakterin belirtilmesi için birden fazla ifade kullanılabilir. Bu farklılık gerek ses gerek şekil gerekse söyleyiş noktasında ortaya çıkmaktadır.

Bahsedilen tüm farklılıklar zengin bir veri kaynağı olan Türkiye Türkçesi ağızlarında mevcuttur.

Kaynakça

- Akar, A. (2016), Sosyal bilimlerin veri kaynağı olarak ağızlar. *Gazi Akademik Bakış*, 10(19), 169-182.
- Gül F. ve Soysal B. (2009), Dil ve düşünce ilişkisi üzerine. *SBArD*, 13, 65- 76.
- Hengirmen, M. (1999). Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü, Ankara: Engin Yayınları.
- Kaplan, M. (1999), *Kültür ve Dil*, Dergah Yayınları: İstanbul.
- Karaağaç, G. (2012). Türkçenin Dilbilgisi, Akçağ Yayınları: Ankara.
- Koç, F. (2023). Ziya Gökalp'in şiirlerinde millî değerleri içeren sözcüklerin anlam bakımından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45, 95-116.
- Korkmaz, Z. (1995), *Türk Dili Üzerine Araştırmalar-II*, Ankara: TDK Yayınları.
- Kramsch, C. (1998), *Language And Culture*, New York: Oxford University Press.
- MENGÜŞOĞLU, T. (2005), *Felsefeye Giriş*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Korkmaz, Z. (2007), Anadolu ve Rumeli ağızlarının dayandığı temeller. *Türk Dili*, 1, 87-110.
- Özkan, M. (2006), *Yüksek Öğretimde Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Schmidt, S. J. Sprachliches und soziales Handeln Überlegungen zu einer Handlungstheorie des Sprechens, in: *Linguistische Berichte*, 1969(2), 64-69.
- Şahin, H. (2004). Türkçede Organ İsimleriyle Kuruluş Deyimler, Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Şahin, H. (2006). Terimlerin genel dile yansımalarına dair bazı gözlemler. *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2006(1), 123-129.
- Türk, O. ve Koç, F. (2021). Gözene köyü ağzında “oyun, mevsim, yemek ve gıda” ile ilgili kültürel unsurlara ait söz varlığı. *International Journal of Filologia*, 4(6), 20-27.
- Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü (I-II-III-IV-V-VI). (2019). Ankara: TDK Yayınları.
- Uygur, N. (1996). *Dilin Gücü (Denemeler)*, İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Üçok, N. (1947). *Genel Dilbilim (Lengüistik)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil, Tarih – Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- Üstüner, A. (2003). Anadille Eğitim ve Türkçe. *Birses*, 21.01.2003.
- Yılmaz, T. ve Doğan, Y. (2014). 7. sınıf öğrencilerinin anlamını bilmedikleri kelimeler ve Türkçe ders kitaplarındaki kelime çalışmaları bağlamında kelime öğretimi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 279-295.